Poštnina plačana v gotovini | LETO V | V Ljubljani, 11. januarja 1932 | ŠTEV. 3 | Posamezna številka 1 Din

Posamezna številka 1 Din, mesečno, če se sprejema list v upravi, naročnina 4 Din, na dom in po pošti dostavljen list 5 Din. - Celoletna naročnina je 50 Din, polletna 25 Din, četrtletna 13 Din. Cene inseratom po dogovoru

PONEDELJSKI SLOVENEC

Uredništvo: Kopitarjeva ul. št. 6/III Telefon št 2050 in 2996. — Rokopisi se ne vračajo

Uprava: Kopitarjeva ulica štev. 6 Poštni ček. račun. Ljubljana 15.179. Telefon štev. 2549

Nadškofu Sedeju v slovo

F. S. Finžgar je posvetil v »Mladiki« spominu goriškega nadškofa te-le prekrasne vrste:

Ko bi od pokojnega nadškofa prav ničesar drugega ne vedel kot to, kar sem videl, bi ga moral globoko spoštovati. Videl sem v Gorici njegov nadškofijski dvorec. Videl sem ga v povojni dobi, ko je divjala tolpa, v kateri ni bilo ne drobca več nekdanje rimske kulture, kaj šele, da bi govoril o krščanski! Vse stene pritličja nadškofove palače so bile en sam divji madež. Kletve, psovke, grožnje so bile s črnimi črkami napisane po steni.. Kot bi se čeljusti zverin režale iz ometa. Za temi stenami, za temi gluhimi okni je bival nadškof Sedej. Njegova grehota, ki je izzvala tolpo, je bila ta, da je bil slovenske matere sin, slovenske zemlje sad in ni mogel in ni hotel in kot katoliški škof ni smel biti izdajavec svoje matere, svoje zemlje in svojega ljudstva. In za to zvestobo je trpel desetletje. Hotel je biti dober pastir. Dober pastir da življenje za svoje ovce. Sedej je dajal življenje zanje, dajal od kaplje do kaplje, dokler ni kanila zadnja in je z njo vred omahnil sam v naročje smrti — in v objem Pastirja, ki ga je pozdravil: »Pridi, dobri in zvesti!«

Ob smrti takega moža obstane naša begotna misel. Sredi sodobnega nemirnega pljuskanja, ko gredo valovi nečloveških strasti do vrha, ko je človek človeku zver in ne več brat v Bogu, ko svet nima ničesar več, kamor bi se trdno prijel, ko je čas, ki bi ga Izaija popisal po svoje: »Kaj, da je zvestoba postala vlačuga? Kaj, da so prvaki nezvesti in pajdaši tatov? Vsi ljubijo podkupnino in letajo za nagradami, siroti ne sodijo pravice, pravda vdove ne pride pred nje,« — se nam zazdi moža, ki je stal trdno kot hrib, pod katerim se je rodil, le še trikrat škoda. Vemo pa in veseli vemo: Klonil ni, zrušilo ga je. Kako boli čredo, ko ni več pastirja, kako vernike, ko bo kmalu slovenski očenaš otrok državni zločin, tega ne morem ne presoditi ne občutiti. Z njim žalujemo, z njim upamo. Pot odrešenja vodi čez Kalvarijo.

Veriga v Belgradu

Belgrad, 10. jan. l. Nocoj je slovensko prosvetno društvo vprizorilo v prostorih Češkega doma Finžgarjevo igro »Veriga« ob popolnoma razprodani dvorani. Slovenske prireditve so se udeležili vsi stanovi naše številne kolonije, kakor tudi mnogoštevilni odlični predstavniki iz vrst srbskih in hrvatskih prijateljev. Predstave slovenskega prosvetnega društva v Češkem domu so postale senzacija v belgrajskem kulturnem življenju. Vsem onim, ki se trudijo na tem polju, se mora prav od srca častitati, da tako požrtvovalno delujejo za kulturni napredek Slovencev v prestolici, kakor tudi za bližje spoznavanje naših literarnih vrednot v Belgradu.

17 aretacij v Gorici

Jesenice, 10. januarja. **Vest o številnih aretacijah slovenskih razumnikov v Gorici, ki jo je prinesel »Slovenec« v torkovi številki z rezervo, da je ni bilo mogoče kontrolirati, se žalibog potrjuje v polnem obsegu. Tik pred novim letom je bilo v Gorici aretiranih 17 Slovencev. Med temi se nahajajo č. g. Filip Terčelj, duhovni vodja Alojzijevišča, učitelj in glasbenik Lojze Bratuž, nadalje akademik Ozwald, prefekt v Alojzijevišču in menda tudi Leopold Kemperle, nekdanji urednik »Goriške Straže«. Prof. Terčelja so odpeljali na silvestrovo in isti večer tudi učitelja Bratuža. Prej so vsem aretirancem iz formalnih razlogov izvršili hišno preiskavo. O aretaciji prof. Terčelja je bil v smislu konkordata obveščen apostolski administrator Sirotti. Ta se je na dan novega leta odpeljal v Koper, kjer je bil prej ravnatelj škofijskega semeniša. V Gorico se je vrnil po štirih dneh. Policija seveda ni izdala vzroka aretacije. Kakor vselej bodo tudi ti aretiranci obdolženi protidržavne propagande. O treh aretirancih trdijo, da pridejo pred izredno sodišče v Rimu. Vest o aretaciji je napravila na vse meščanstvo silen vtis. Saj se med aretiranci nahaja tudi duhovnik, ki si je v zadnjih letih pridobil neizmerne zasluge za poglobitev krščanskega življenja na deželi in za širjenje katoliške akcije, duhovnik, ki so ga aretirala oblastva države, katera je sklenila z vatikanom reden konkordat in se ponaša, da je katoliška.**

Laval prevzame zun. ministrstvo

„Temps" priznava Briandove zasluge

Paris, 10. jan. tg. Listi javljajo, da je ministrski predsednik Laval povabil voditelja radikalov Herriota na razgovor radi eventualne udeležbe radikalne stranke v njegovi vladi. Navzlic temu se smatra, da se bo rekonstrukcija kabineta omejila samo na imenovanje dveh ministrov. **Laval sam bo prevzel zunanje ministrstvo, kmetijski minister Tardieu pa vojno ministrstvo.** Za notranjega ministra bo potem imenovan ali dosedanji drž. podtajnik v notranjem ministrstvu Casala ali pa senator Daniel Vicent, za kmetijskega ministra pa ali senator David ali pa Tardieujev državni podtajnik Fould. **Ali bo Briand pristal na to, da ga imenujejo za državnega ministra brez portfelja, še ni znano, dvomi pa se zelo o tem.**

Pariz, 10. jan. AA. »Temps« komentira sklep Brianda, da da položaj ministra za zunanje zadeve na razpolago predsedniku Lavalu, ter pravi med drugim:

Briand predstavlja s svojo osebnostjo dogodek v evropski politiki. **O Briandovih metodah se lahko diskurira, toda velika krivica bi se mu zgodila, če bi kdo dvomil v absolutno iskrenost njegovega delovanja in njegovih naporov.** Odgovornost, ki je v zvezi z gotovimi razočaranji na mednarodnem polju in ki jo je nosil Briand, je bila prevelika. Za ta razočaranja pa je treba iskati vzroka tudi pri nas, posebno z ozirom na neuspeh glede protokola iz leta 1924, v katerem je bilo govora o medsebojni podpori. »Tempsu« dalje piše, da se londonski in rimski krogi varajo, če mislijo, da zavisi francoska politika od enega samega človeka. Od politike, ki jo je vodil Briand, pravi »Temps«, ostanejo ideje, na katere se bo svet povrnil prej ali slej, zaradi potreb, ki jih diktira mednarodno življenje.

Na kraju članka omenja »Temps« napore Brianda za politiko splošnega miru in mednarodne solidarnosti, ki sta glavni ideji in karakteristika Briandove politike in ki sta rodili sad posebno leta 1927, ko je Briand vodil akcijo za preprečitev grško-bolgarskega spopada.

Maginotov pogreb

Paris, 10. jan. tg. Danes dopoldne je bil pogreb umrlega vojnega ministra Maginota z običajnimi vojaškimi častmi. Od vojnega ministrstva do Invalidnega doma, kjer ostane truplo pokojnika do prevoza v rodbinsko grobnico v Revigny v departementu Meuse, so tvorili špalir vojaki pariške garnizije. Za krsto so nosili zastave vseh pariških polkov. Krsto so spremljali maršala Liauthey in Petain, vrhovni poveljnik francoske vojske general Weygand, minister za zrakoplovstvo Dumesnil, mornariški minister Dumond in verdunski župan. Za žalujočo rodbino se je razvrstil ves kabinet, predsednika poslanske zbornice in senata, številni senatorji in poslanci ter visoka generaliteta. Na koncu sprevoda so šli razni oddelki društev bivših bojevnikov. Žalni govor pred Invalidnim domom je imel ministrski predsednik Laval. Opisal je zasluge pokojnika kot privatnika, kot poslanca, vojnega dobrovoljca in ministra.

Dunajska vremenska napoved: Nižja temperatura, ponekod padavine.

Drobne vesti

Newyork, 10. jan. tg. Vodstvo demokratične stranke je sklenilo, da skliče kongres stranke na dan 27. januarja v Chicago.

Newyork, 10. jan. tg. Poslanska zbornica je sprejela predlog demokratov, s katerim se naproša prvi predsednik, naj izposluje, da se skliče mednarodna carinska konferenca, da se preprečijo carinske vojne.

Newyork, 10. jan. tg. Njujorški župan Walker je apeliral na kongres, da bi se v zasilnem kreditnem zakonu vpoštevala tudi mesta. Velebanke so mestu Newyorku odrekle posojilo in zahtevale oderuške obresti. Ta apel je banke še bolj vznevoljil in kontroverza se vedno bolj poostruje.

Župan Walker je za to, da ostane cena voznega listka za podzemeljske železnice pet centov, dočim zahtevajo banke 10 centov, kar utemeljujejo s tem, da je treba mestni proračun stabilizirati.

Pariz, 10. jan. AA. Iz Rio de Janeira poročajo, da je brazilska vlada podaljšala do 31. dec. 1932 dekret, ki je bil objavljen 12. jan. 1930 in s katerim se omejuje vseljevanje.

JESEN IN POMLAD V TRŽAŠKI OKOLICI

Ah, to je slovenska zemlja!

Trst leži na slovenski zemlji, na kosu kratke slovenske obali, ki se razteza od Tržiča tja nekako do Pirana. Tržaški zaliv je ozko okno, skozi katero smo gledali Slovenci stoletja na morje, to je v svet. Po italijanski okupaciji smo izgubili obal politično, zdaj izgubljamo zemljo samo. Koper, Izola, Portorose in druga italijanska mesteca na zapadni obali Istre so bile ostre zaseke v slovensko zemljo, v tržaškem zalivu samem pa so do danes slovenski kmetje trdno držali svoje »mandrije«, ki segajo tik do morja. V Barkovljah, v Rojanu, pri Sv. Ivanu, pri Magdaleni in v Škednju se raztezajo lepi vrtovi, ki hranijo našega kmeta. Kriza v tržaškem pristanišču, kjer je bilo zaposlenih vse polno slovenskih delavcev, ki so obenem obdelovali vrtove, je potegnila v prepad tudi okoliškega kmeta, danes gre na boben premoženje za premoženjem in sicer za v resnici sramotno ceno. Radi dolga, ki doseže včasih komaj 2000 lir, mora na boben premoženje, ki je še vedno vredno tudi do 20.000. Navadno se takšno premoženje proda za znesek, ki je vknjižen. Ni čudno, da kupujejo slovenska premoženja navadni italijanski upokojenci, saj je cena tako nizka. Nedavno se je zgodilo, da je šlo na Občinah na dražbo premoženje, ki ga je sodnijski izvedenc cenil na 200.000 za 20.000 lir. Gospodar, ki se ni mogel ločiti od zemlje, ki so jo obdelovali njegovi dedje že stoletja, bi bil kmalu znorel. Le s silo so ga orožniki spravili iz hiše in peljali njegovo družino v neke vrste vojašnico pri Sv. Ani, kjer so v velikanskih dvoranah nastanjeni brezstrešniki.

Dobrotnik

Tisti večer je industrijec Bober odpustil sto delavcev. Kriza. Zdaj je lahko stvar uredil po svoje. Delavstvo je bilo že kar objestno. Imeli so celo svoje zaupnike. Čemu zaupnike? Ali jim ni on sam dajal zaslužka? Grelo ga je vse to, kar se je dogajalo okoli njega. Zdaj si je oddahnil! Zdaj bo stvar uredil!

Odpustil jih je zvečer. Ko je drugo jutro prišel v pisarno, je poklical tajnika.

»Sestavite mi lepo vabilo za zbiralno akcijo za brezposelne delavce. Vendar ne moremo in ne smemo revežev pustiti brez pomoči na cesti. In začeti smo dolžni mi, saj so bili naši.«

In tajnik je napisal vabilo za sejo in na sejo so prišli: župan, sodnik, lekarnar, predsedniki in predsednice raznih človekoljubnih in dobrodelnih društev in drugi dostojanstveniki.

Gospod Bober jih je pozdravil in po daljšem uvodu dejal:

»Dolžni smo, da revežem pomagamo. Kdo naj jim pomaga, če ne družba! Začeti moramo z dobrodelno zbirko. Pri tej mora sodelovati celo mesto. Celo. Tudi delavci. Delavci naj dado po en odstotek svojih prejemkov. Vsak bo rad to storil in prav nič bi ne bilo pravično, če bi vsak med nami ne čutil posledice krize.«

Začeli so ugibati, kako bi stvari najprej prišli do jedra. Sodnik je predlagal, da se priredi ples. Ugovarjala je predsednica »Materinstva«, da se to ne spodobi. Prav. Župan je menil, da bi se koncert spodobil. Da, odločili so se za koncert in poizkušnjo vina. Naj zaslužijo tudi naši vinogradniki!

»Toda samo vina ne boste pili!« se je oglasil pek Sirk. »Treba tudi peciva.«

»Seveda!« so potrdili.

»Potem naj se priredi pravo ljudsko slavje. Pekli bomo janjca na ražnju in odojke. Narodno slavje,« je dejal mesar Derč.

»Če bodo ljudje prišli!« je vzdihnila neka dama.

»Seveda bodo prišli!«

»To bi bilo nekaj!« je pritrdil gospod Bober. »Kaj pa zbirke? Ali ni prav, da so tudi zbirke?«

»Prav, prav!«

Ravnatelj meščanske šole je menil, da je treba izdati proglas. »Proglas, ki ga vsi podpišemo!« Vsako društvo naj zase pobira, so sklenili. Naj se izvrši plemenita tekma. Brezposelni itak nimajo drugega dela, naj pa sodelujejo pri zbirkah.

»In kot vrhovno načelo bodi,« je s povzdignjenim glasom dejal gostilničar Vrč, »da vsak dela brezplačno. To je višek morale!«

»Predlagala bi nabiralne pole«, se je oglasila predsednica društva »Dete«.

»Kar more imeti kaj uspeha!«

Ob zaključku seje je vsakdo vedel, da bo narodna veselica z janjcem in odojkom na ražnju, plemenita tekma raznih društev v zbiranju, delavski poenodstotni prispevki in zbiralne pole. »Pri članih komiteta se ne pobira!« je predlagal sodnik, ker je upal, da mu bo kdo ugovarjal in da bo moral Bober dati prvi. »Prav, pa naj se ne pobira!« je potrdil veselo lekarnar, da ni bilo treba njemu predlagati.

Tako. Malo mesto je naenkrat oživelo. Vse je bilo na nogah zaradi »brezposelne narodne veselice«, zaradi »zbiralnih pol brezposelnih« in »zbirk pri brezposelnih«, kakor je vse to imenoval strupeni jezik občinskega tajnika.

Gospod Bober je bil nenadoma postavljen na čelo vsemu človekoljubnemu gibanju. V njegovi tovarni je krožil poziv, naj delavci dado enodstoten prispevek. »Kdor ne da, naj se v posebnem seznamku javi pisarni!«

In ob koncu tedna je bil izročen ta odstotek pisarni. Prvi prispevek.

Priprave za narodno veselico so bile v živahnem teku.

Na večer pred veselico je poklical gospod Bober svojega tajnika.

»Ali je Senčar ponudbo sprejel!«

»Sprejel!«

»Lahko jutri oznanimo, da bomo delavce spet rabili?«

»Lahko!«

»Toda plače moramo znižati!«

»Ponudba —«

»Da, vem, ponudba je ugodna. Kljub temu ne gre, da bi stvar ne šla brez žrtev. Ohraniti moramo žrtve, da bodo hvaležni. Morajo biti hvaležni. In če se nudi zaslužek! Zdaj je delavcev dovolj! Saj se vidi, da lahko shajajo z nižjo plačo. Ali niso vsi mirno prenesli enodstotnega prispevka? Ljudje se morajo naučiti varčevati! Skromnosti ni! Te skromnosti jih moramo naučiti.«

Drugi dan se je vršila veselica, narodna veselica. Pekli so janjca in odojka in pokušali vina. Gospod Bober se je sukal med občinstvom ves židane volje. Odklanjal je radi svojega slabega želodca janjca in odojka in slabo vino, toda povsod je bil navzočen s prijazno besedo.

Nenadoma se je med občinstvom razvedelo, da pripravlja še neko presenečenje. Kakšno presenečenje? Velik prispevek! Gotovo velik prispevek! O, saj ni tako skop! Kdo pravi, da je skop? Dobrega srca je. Ali ni vsa ta dobrodelna akcija njegova misel in njegovo delo? No, vidite! In zdaj pripravlja še presenečenje. »Samo, da ne bi začel s kakšnim očitnim javnim zbiranjem v dvorani!« je trepetal stari davkar in se neopaženo muzal iz dvorane.

O polnoči, ko je bila razigranost na višku, pa je stopil gospod Bober na oder in spregovoril.

»Zahvaljujem se za polno udeležbo in sem ves vesel uspeha. Ker vidim vašo skrb za bedne in uboge naše trpine, ne morem prikriti svojega sklepa. Moje podjetje je odločilo, da tudi samo prevzame nekaj žrtev. Jutri bomo delali v starem obsegu. Vsi delavci lahko pridejo. Seveda brez žrtev ne bo šlo. Toda boljša je suha skorja nego prazen lonec!«

Nepopisno veselje je zavladalo med občinstvom. Dame so jokale. Kaj dame! Celo starim gospodom so bile oči rosne. Občinski tajnik je trdil, da od vinske poskušnje, toda to ne bo res, kajti gostilničarji so par litrov dali povrh šele po polnoči.

Ko je tisto o vinu drugi dan izvedel davkar, mu je bilo bridko pri srcu in imel je tudi sam rosne oči.

Razen znižanih delavskih plač in davkarjevih solz pri nas ni nihče občutil brezposelnosti. Vse to se imamo zahvaliti samo gospodu Bobru.

Navis.

Jugoslavija in reparacije

Pripravljeni smo na žrtve pod določenimi pogoji

Beograd, 10. jan. l. Izjava nemškega državnega kanclerja, da namer. Nemčija enostavno ustaviti za vse čase plačevanje reparacij, je povzročila tudi v tukajšnjih političnih krogih veliko senzacijo. Sicer v naših odgovornih krogih in v ostalem delu javnega mnenja niso nikdar obstojale prevelike iluzije glede razpoloženja Nemčije za plačevanje reparacij, toda tako brutalnega nastopa v očigled prihodnje reparacijske konference, ki se je sklicala v Lozani in na kateri so bivše zavezniške države in sedanje upnice Nemčije, nameravale v prijateljskem ozračju poslušati nemške težnje ter ji priti tudi na pomoč v okvirju obstoječih mednarodnih pogodb, ni nihče pričakoval. **Naša država ni nikdar pristala in tudi ne more pristati na Hooverjev moratorij, s katerim so se nemške reparacije preložile za eno leto, vendar pa je bila pripravljena prispevati k skupnim žrtvam, ki bi se evropskim državam zdele potrebne za rešitev Nemčije.** Naša država bi ne bila odstopila od solidarnega nastopa, ako bi mednarodni položaj to zahteval. Naloga to ugotoviti pa bi imela reparacijska konferenca v Lozani. Zato se je pričakovalo, da bodo vse interesirane delegacije prišle na konferenco z odkritimi kartami in da si bodo na konferenci odkritosrčno povedale druga drugi vse svoje težave.

Nastop nemške vlade, ki je smatrala za potrebno, da postavi konferenco že pred gotov položaj, je seveda v mnogem spremenila razpoloženje evropskih držav in tudi naše. Tako je 17. marca 1931 Nemčija nepričakovano javila svetu, da namerava skleniti carinsko zvezo z Avstrijo, kar je izzvalo enotni odpor vseh držav, ki bi rade obdržale red v Evropi. Pozneje se je izkazalo, da je ta nemški izzivalni korak bil resnično usodepolna napaka nemške diplomacije. Pozneje je nemška diplomacija sama lojalno priznala, da se je zmotila in da je po nepotrebnem vznemirila že itak težko politično ozračje v Evropi. Izjavo državnega kanclerja dr. Brüninga, katero smo slišali pred nekaj dnevi, čaka ista usoda. Prišla je ravno v trenutku, ko bi bila Nemčija lahko v prijateljskih razgovorih zelo dobro, mogoče celo predobro dosegla velike koristi od upnikov, predvsem občutne olajšave za plačevanje reparacij. Vse bi se bilo končalo v soglasju in z izrazi medržavne solidarnosti. Danes tega ni več. **Sodeč po glasovih, ki se slišijo od strani osebnosti, ki imajo stike z našimi uradnimi krogi, se javno in brez vsakega prikrivanja izraža v vseh gospodarskih in političnih krogih, da je Nemčija popolnoma po nepotrebnem zaigrala zelo dobro zastavljeno igro.** Kajti kdo si bo upal še danes v očigled slovesne izjave, da Nemčija ne bo plačala reparacij, za katere se je s slovesnimi podpisi in izrazi globoke hvaležnosti pred dobrim letom obvezala izvrševati dane obljube. Kdo si bo upal trditi, da nemški podpisi na mednarodnih kakor tudi na zasebnih pogodbah predstavljajo še ono nedotakljivo in sveto obeležje, na katerem sloni sploh vsaka pogodba. Ali naj zadostuje slaba ali dobra volja ene stranke, da po svoji mili volji prekorači pogodbo, kadar se ji dozdeva, da je iz nje izčrpala že vse, kar je bilo zanjo koristno, v trenutku, ko bi lahko tudi sopodpisniki začeli uživati koristi te pogodbe. Ako imajo evropske države še sploh namen imeti zaupanje do narodov in v podpise mednarodnih pogodb, potem je sedaj skrajni čas, da se ta zadnji poskus političnega boljševizma zavrne s potrebno odločnostjo.

Vse evropske države so prispevale, da je Nemčija prebredla zadnja leta s primerno lahkoto. **Danes ima cvetočo aktivno trgovinsko bilanco. Danes ima najbolj urejeno industrijo, milijardni krediti, ki so neprestano tekli iz inozemstva v Nemčijo, so ji pripomogli, da se je v gospodarskem pogledu modernizirala kakor nobena druga država v Evropi.** Istočasno pa se morajo druge države, ki so Nemčiji pomagale — med nje spada tudi naša država, ki je sama v tekočem proračunskem letu žrtvovala eno milijardo dinarjev — neprestano boriti z gospodarskimi težkočami ter prenašati zadušljivo težo pasivnih trgovinskih bilanc, da ne govorimo o mrtvih trgih, ki naše blago zavračajo.

Izjava nemškega državnega kanclerja izgleda torej kot neke vrste roganje na vso stvarno pomoč, ki jo je Nemčija dobila od gospodarsko revnejših držav in je poleg tega zelo hud udarec za mednarodno zaupanje, s pomočjo katerega, tako trdijo vedno nemški državniki, bo mogoče rešiti Evropo propasti. To bo imelo za posledico, da se bodo zopet zgrnile vse države upnice v eno fronto, da bodo pomagale Franciji, da doseže na celi črti sporazum za Anglijo in da razkolje Evropo zopet v dva politična tabora. Nemški državniki radi trdijo, da obstojajo v Evropi svoje vrste narodi: Zmagovalci in sužnji. Vprašanje ni, če obstojajo v Evropi svoje vrste narodi, eni zmagovalci, drugi sužnji. Pravijo, da se je danes svet pretvoril v neke vrste solidarnost v trpljenju, ki se zlasti opaža med evropskimi narodi, katere stiskajo mlinski kamni gospodarske krize. Nasprotno vprašati se moramo, da li sme Evropa sploh še verovati v nemško besedo, bodisi ustmeno, bodisi napisano. Nemška ofenziva proti reparacijam, ali bolje rečeno način ofenzive, bi v mnogem pripomogel k temu, da se izrujejo zadnje korenine zaupanja v besede nemških državnikov.

Zato ne more obstojati nobenega dvoma, da bo naša država morala nastopati zelo energično proti tej nakani. V vprašanju avstrijsko-nemškega »Anschlussa« je oklevanje trajalo predolgo. Mnogo nepotrebnega vznemirjenja bi bilo izostalo, ako bi takrat nastopili odločno, kakor se mora nastopiti, kjerkoli so okrnjene pravice. Žalostno pa bi bilo, če se danes ista napaka ponovi. To ne bo v interesu onih držav, ki bodo morale nositi finančne posledice takega popuščanja in ki bodo zelo težko razumele popustljivost naše vlade, katero bi ona morala plačati s težkimi materialnimi žrtvami. Naj se to prepreči! Naj se Nemčijo posluša, naj se ji pomaga, ako tako sklenejo solidarno vse države, ne sme pa se ji dovoliti, da evropska solidarnost sama trpi, da poskuša najprej zboljševizirati ideologijo sodelovanja med narodi, nato pa boljševizirati tudi naše družabno življenje.

Odmev Brüningove izjave v Parizu

Oster odgovor ministra Flandina

Veliko pozornost je zbudila tudi izjava finančnega ministra Flandina, ki jo je dal zastopnikom pariškega tiska. Flandin je povdaril, da pomeni Brüningova izjava to, da hoče nemška vlada določbe Youngovega načrta in versaillske pogodbe enostavno spraviti s sveta. »**Toda jasno je, da noben Francoz ne more sprejeti enostranske odpovedi prostovoljno podpisane pogodbe, ki bi odstranila sveto pravico Francije, da se popravi, kar je zagrešenega.**« Nadalje je Flandin dejal, da dela francoska vlada na velikem načrtu, ki bo vseboval formule, po katerih naj se doseže sporazum med upniki in dolžniki in tako ublaži svetovna gospodarska kriza. Že ponovno se je povdarjalo, da je sedanja kriza, vsaj v finančnem oziru, kriza zaupanja. Z novimi napadi na nedotakljivost pogodb, za kar je smatrati Brüningovo izjavo, pa se bo kriza le poostrila. Na koncu je Flandin dejal: »V očigled take zavlačujoče izjave nemške vlade bi bila lausannska konferenca brez koristi, **zakaj nemogoče je obenem ignorirati pravice Francije in na drugi strani prositi njenega sodelovanja**«.

Pariz, 10. jan. Vsi znaki kažejo, da bo mednarodna reparacijska konferenca v Lausanneu, o kateri je sedaj po pristanku večine zainteresiranih držav že določeno, da se prične 25. januarja, zborovala v precej razburkanclerja dr. Brüninga angleškemu poslaniku v Berlinu, siru Horace-u Rumboldu, v kateri je povsem jasno dejal, da Nemčija ne bo plačevala nobenih reparacij več, je tu delovala kakor bomba. Agencija Havas je iz Berlina takoj razširila milejše poročilo, češ, da je Brüning samo dejal, da težki gospodarski položaj Nemčije onemogoča plačevanje reparacij, in da on zelo dvomi, če bo Nemčiji to sploh kdaj mogoče.

Kljub temu pa je tukajšnji tisk zagnal velik alarm. Konservativni »Journal des Débats« vprašuje, ali gre pri tem za diplomatičen manever ali pa Nemčija morda res hoče postaviti svoje upnike pred golo dejstvo? Vsekakor se Nemčija pripravlja, da spodbije ne samo finančne ampak tudi vojaške klavzule versaillske pogodbe. Francija se mora takemu poskusu energično upreti. — »Petit Parisien« pravi: Če je Brüning res tako govoril, potem je Nemčija nekoliko prezgodaj vrgla svoje karte na mizo. — Skoro vsi listi pa odločno zahtevajo od Lavala, naj z ozirom na Brüningovo izjavo opusti vse dalekosežnejše poskuse preosnove kabineta in naj kakor hitro mogoče sestavi močno vlado, ki bo v tej kritični uri lahko odločno branila pravice Francije.

Francozi za enoletni moratorij.

Pariz, 10. jan. Po informacijah lista »Echo de Paris« so glavne točke francoskega stališča glede reparacij sledeče: Nemčiji se dovoli moratorij le za eno leto in ne za dve leti, kakor je bilo prvotno nameravano. V času moratorija Nemčiji ne bo treba plačevati tzv. zavarovanega dela reparacij, ki znaša dve tretjini anuitete. Plačevati pa bo morala v tem času nezavarovani obrok (660 milijonov mark). To plačilo se bo izvršilo na ta način, da bo Nemčija izročila svojim upnikom obligacije Reichsbahna v višini anuitete.

Sestanek Brüninga s Hugenbergom

Berlin, 10. jan. tg. Politični dogodek današnje nedelje je bil sestanek drž. kanclerja dr. Brüninga s Hugenbergom. Sestanek je bil opoldne in je trajal nekoliko več kot pol ure. O sestanku molčijo z obeh strani. Lahko pa se smatra, da se stališče nemških nacionalcev ni izpremenilo, kar vsaj izhaja iz tega, da hočejo nemški nacionalisti vplivati na razpoloženje s tem, da zagotavljajo, da stranka nikakor ne namerava nastopiti proti Hindenburgu, da pa bo dr. Brüninga še naprej odločno pobijala. Računati je torej za enkrat s tem, da bodo nemški nacionalisti še naprej skušali preprečevati namere vlade. Pri narodnih socialistih pa je računati še dalje s tem, da ne bodo proti podaljšanju mandatne dobe Hindenburga.

Paris, 10. jan. tg. »Excelsior« poroča, da angleški finančni delegat sir Leith-Ross sicer ni izročil francoski vladi nobenega formalnega memoranda, njegovi predlogi pa da so bistveno olajšali zbližanje. Seveda ni mogoče tajiti, da je cilj Anglije še vedno popolno anuliranje dolgov in reparacij, **enotna fronta** s Francijo pa bo še vedno mogoča.

Povodenj v Porurju. Kakor večina srednjenemških rek, je tudi reka Ruhr radi tajanja snega in dolgotrajnega dežja narastla in se razlila po velikem predelu Porurja. Naša slika, ki je posneta z letala, kaže povodenj v okolici mesta Bochum-Stiepel.

Klubski dan v Mojstrani

Ob veliki udeležbi članstva in občinstva je priredil SK Dovje-Mojstrana danes dopoldne smuške tekme v 7. kategorijah.

I. kategorija — člani so imeli progo dolgo 13 km. Startalo je 13 tekmovalcev. 1. Jakopič Albin v času 59.05, 2. Klančnik Alojz 1:01.07, 3. Lakota Ciril 1:01.53.

II. kategorija — naraščaj je imel 6 km dolgo progo. Startalo je 9 tekmovalcev. 1. Košir Lojze v času 38.07, 2. Rabič Lojze 38.33, 3. Čebašek Jože 39.25.

III. kategorija — članice so imele 3 km dolgo progo. Startalo jih je 5. 1. Rabič Minca v času 31.12, 2. Rabič Ivanka 34.21, 3. Langus Angelca 37.01.

IV. kategorija — otroci od 10 do 12 let. Proga je bila dolga 2 km. Startalo je 6 tekmovalcev. 1. Novak Valentin v času 14.27.

V. kategorija — otroci od 8 do 10 let so imeli 1 km dolgo progo. Startali so 4. 1. Dernič Janko v času 15.08.

VI. kategorija — otroci od 6 do 8 let so imeli tudi 1 km dolgo progo. Startali so 4. 1. Dernič Boris v času 19.44.

VII. kategorija — otroci pod 6 letom so imeli 300 m dolgo progo. Startalo jih je 8. 1. Ban Branko v času 3.24.

Popoldne se je vršila tekma v smuških skokih. Udeležilo se jo je v konkurenci 5 članov tuk. kluba in izven konkurence 2 tekmovalca. V konkurenci so bili doseženi sledeči rezultati: 1. Lakota Ciril z 200.1 točke (18, 18, 20 m); 2. Klančnik Gregor 185.6 (16, 18, 18 m); 3. Rabič Maks 178 (16, 16, 17 m). — Najdaljši skok dneva 23 m je dosegel Jakopič Albin, ki pa je vsled padca zasedel v konkurenci šele 4. mesto.

Tudi današnjega »Ponedeljskega Slovenca« smo poslali na vpogled vsem naročnikom dnevne izdaje. Upamo, da se bodo na ponedeljsko izdajo naročili vsi naročniki »Slovenca«, kajti gotovo so se že prepričali, da ne bodo »Ponedeljskega Slovenca« lahko pogrešali.

Sport

Beograd, 10. jan. ž. Na igrišču BSK se je danes odigrala tekma med praško »Slavijo« in BSK, ki je končala z rezultatom **3:2 (2:2) za Slavijo.** Tekmi je prisostvovalo okrog 2.500 gledalcev. Igrišče je bilo mokro in zasneženo, pa je temu primerno potekala tudi igra.

Zagreb, 10. jan. ž. Danes so se nadaljevale tekme za zagrebško prvenstvo prvega razreda in so bile odigrane sledeče tekme: Feraria:Slavija 6:0 (1:0), Grafičar:Sokol 3:2 (0:1), Jugoslavija:Sparta 1:0 (0:0). Viktorija:Železničar 6:1 (1:1).

Tržaško pomorstvo

Tržaški listi poročajo o poroki gospodične Berte Stuparič (po italijansko seveda Stuparich), hčerke poveljnika motorne ladje »Saturnia«, z gospodom Pavlom Kozuličem (Cosulichem), sinom poveljnika motorne ladje »Vulcania«. Ni naš namen, da bi opisali s kakšnim razkošnjem se je vršilo to slavje v velikem salonu ponosnega italijanskega broda, v katerem se je, kakor poročajo tržaški listi, zbral cvet tržaškega pomorstva okoli srečne dvojice. Pač pa nas zanimajo imena najznamenitejših predstavnikov tržaškega »italijanskega« ladjedelstva in pomorstva. Ta imena so, sledeč prezenčni listi, ki jo je objavil »Piccolo«, sledeča: Kamalič, Stuparič, Kozulič, Matijevič, Frankovič, Jerolimič, Vidulič, Gladulič, Martinolič, Hreljič, in Premuda. Edino italijansko ime, ki je figuriralo na tem znamenitem pomorskem banketu, je ime fašističnega tajnika tržaške province dr. Perusino. Razume se, da fašistični listi k temu ne pristavljajo nobenega komentarja, dasi se vsiljuje sam po sebi: da je namreč cvet tržaškega pomorstva najpristnejšega jugoslovanskega izvora in značaja.

Pridobivajte novih naročnikov!

Ljubljanska nedelja

Ljubljana, 10. januarja.

Mokra nedelja.

Neprijetne občutke so imeli danes Ljubljančani, ko so morali občutiti posledice sobotnega snega in vlage, ki je temu sledila. Pošteno smo gazili mi Ljubljančani, sicer že vsega hudega navajeni, danes to brozgo po ljubljanskih ulicah in smo komaj čakali, da bi nastopilo mrzlo vreme, ko bi brozga zamrznila. Hudo je bilo posebno onim, ki so hodili po ulicah brez trotoarjev, torej na robovih mesta. Pri gležnjih jim je tekla voda v čevlje, vsem, razen onim, ki so imeli dobre, solidne škornje stare vrste. K sreči je pričelo popoldne zmrzovati, tako da je ta nadloga malo popustila.

Kemična tovarna odpušča delavce.

Kemična tovarna v Mostah je zadnjo soboto odpovedala svojemu delavstvu delo. Delo v tej tovarni preneha dne 20. t. m. S tem bo brez dela ostalo 120 do 140 delavcev. Tovarna je v italijanskih rokah. O odpovedi so bile obveščene Delavska zbornica in delavske strokovne organizacije. Tovarna utemeljuje to odpoved s pomanjkanjem naročil. Iz stilizacije odpovedi je razvidno mnenje tovarne, da za dobre tri mesece ni izgleda za nova naročila. Kakor kaže, bo tovarna pričela zopet obratovati k večjemu šele aprila meseca. Delavska zbornica se trudi, da bi dosegla pri podjetju vsaj nekoliko uvaževanja principa, da mora vsako podjetje, ki odpusti svoje delavce, tudi olajševati bedo brezposelnih.

Vode zopet padajo.

Vode na Ljubljanskem polju so počasi naraščale do snoči, kakor je že poročala redna izdaja »Slovenca«, skoraj vse do davi. Danes proti opoldanskim uram pa so pričele vode upadati. Ljubljanica, ki je skoraj dosegla najvišje stanje vode, se je popoldne precej znižala, čeprav še vedno derejo velike njene vodne mase skozi mesto. Oba njena najvažnejša dotoka Mali Graben in Gradaščica sta čez noč do dopoldne zavzela tako obsežnost, kakor je poleti skoraj niti Ljubljanica sama nima. Kdor je danes popoldne hodil ob bregovih vseh treh vod, Ljubljanice, Malega Grabna in Gradaščice, pa je imel vidno merilo, kako so pričele vode upadati. Na bregovih, zlasti na še nereguliranih, je ležal sneg. Med snežno plastjo in višino vode, pa je bilo ponekod tudi razlike od pol do enega metra. Toliko je narasla voda in spodnja črta snega je obenem tudi kazala najvišje stanje vode, doseženo v noči od sobote na nedeljo.

Iz Vevč nam poročajo, da je bila tam sicer resna nevarnost, ki pa je ponehala. Poplavljene so bile tako zvane »sigec« in drugi nižje ležeči travniki. Posebne nevarnosti pa ni bilo. Izliv Ljubljanice v Savo se je precej razširil, vendar pa vsa ta povodenj ni zavzela one obsežnosti, kakor pri zadnji povodnji ob jesenskem deževju. Kakšnih posebnih nesreč ali prometnih zastojev ni bilo. Res je, da so nastale večje mlakuže ponekod pri cesti, vendar se je promet mogel vršiti skoraj neovirano.

Ugodno vreme na Gorenjskem.

Medtem ko smo imeli v Ljubljani brozgo in vlago, pripovedujejo ljudje, ki so danes odhiteli na Gorenjsko, o ugodnih vremenskih razmerah. Smuka je bila zadovoljiva, temperatura pa skoraj povsod pod ničlo. V Kranjski gori so na primer imeli temperaturo —12 stopinj Celzija.

Umobolni iščejo zavetja.

Ko smo poročali zadnjič v naši redni izdaji o prevozu bolnikov bolnišnice za duševne bolezni, smo vedeli, da bo ta ves. vzradostila svojce marsikaterega težko bolnega človeka. Zadnje dni se pojavljajo v bolnišnici zelo pogosto svojci umobolnih, tako, da moremo govoriti o pravem navalu na bolnišnico.

Kakor smo poročali, je bilo odpravljenih iz ljubljanskih bolnišnic za duševne bolezni 100 bolnikov. Dosti bolnikov je čakalo na sprejem tudi nad pol leta in jih še čaka. Dosedanje bolnike so z avtobusi odpravili v Novo Celje. To so uredili z največjo previdnostjo, ker so bile ceste zelo spolzke in bi ta transport mogel povzročiti tudi največje nesreče. Južno vreme se je izkazalo za prevoz za ugodno. V Novo Celje, ki prav za prav še ni tako imenitno urejeno, kakor bi bilo vsaj za primitivno bolnišnico za duševne bolezni primerno, pa so bili prepeljani samo moški. Znano pa je, da je z ženskami, ki bolehajo za duševnimi boleznimi, problem še težji, ker lažje bolne ženske dalj časa ostanejo v bolnišnici, kakor moški. Danes se je na primer v bolnišnici zglasilo 20 umobolnih in jih je mogla bolnišnica sprejeti le 5.

Ne samo naval umobolnih, temveč tudi naval drugih bolnikov obljublja biti letos še večji kakor lani. Dosedaj je bilo letos sprejetih 520 bolnikov. Če bo šlo tako naprej, bo do konca leta sprejetih dvajset tisoč bolnikov.

Nesreče.

Posebno razburljivih dogodkov kriminalnega značaja danes v Ljubljani k sreči ni bilo, pač pa so se danes ob 2 popoldne zelo divje kepali dečki v Zeleni jami. Pri tem kepanju je padel 13 letni sin prejemnika dohodarstvenega urada Franc Žertuž, ki si je pri padcu zlomil desno nogo. Bil je prepeljan v ljubljansko bolnišnico.

Druga žrtev nesreč, ki jo je je ljubljanska bolnišnica sprejela, je 25 letna strežnica Marija Starec. Ta je šla že 29. decembra po cesti in je hotela prehiteti rudniške vagončke. Bila pa je prepočasna ter je padla pod vagonček, ki ji je zmečkal obe nogi. V bolnišnico pa je prišla šele danes.

Policija ni imela danes prav nobenega resnega opravka, kar je zelo dobro.

Abesinci vdrli v kolonijo

Pariz, 10. jan. Agence Havas poroča iz Džibutti: Zaradi nekega napada, ki je med tamkajšnjimi rodovi povzročil veliko razburjenje, je okrog 600 abesinskih vojakov vpadlo v francosko kolonijo Džibutti in napadlo neki tam bivajoči rod. Pobili so 134 ljudi. Oddelek konjenikov je vrgel napadalce nazaj, ki so pri tem imeli 60 mrtvih in veliko število ranjenih.

Naši bratje v tujini

Uredništvu „Slovenca“ v Ljubljani

Z zanimanjem in veseljem sem čital v današnjem »Ponedeljskem Slovencu« vest, da se hočete v bodoče bolj baviti z usodo naših bratov onstran meja in vpeljati stalno tozadevno rubriko v svoj cenjeni list.

Priznavati vam moram, da ste se tudi do sedaj najbolj hvalevredno bavili z življenjem naših bratov v tujini, posebno v Italiji, in čital sem nekaj lepih in tehtnih člankov. S hvaležnostjo v srcu se jih spominjam, vam pa čestitam.

Če smem izraziti svoje naziranje, bi bilo dobro, da se poleg neizogibne kronike tudi posvetite zgodovini našega naroda v Italiji iz zadnjih let in da objavljate pogostoma odlomke iz te zgodovine, izzovete objavo raznih spominov od ljudi, katerim se ni več bati posledic, in tudi da polemizirate z listi onstran meje. Dali jim boste s tem sicer dobrodošlo gradivo, a obenem si boste od naših ljudi onstran meje, ki znajo izborno čitati med vrstami, pridobili večno hvaležnost! Če greste danes vprašat na Primorsko, kdo je najbolj poznan in priljubljen Jugoslovan, vam bo vsak odgovoril z imenom škofa Bauerja. Vi dobro veste, zakaj. Tudi nam bodo polemike indirektno koristile, ker nam bodo dokazovale, da smo »tam doli«, ali vsaj — da smo bili.

Imam hrvatsko knjigo, ki se bavi z bazovskimi junaki, in ki je drugače v vsakem oziru lepa. V tej knjigi je krstno ime enega junakov, Valenčiča, napačno navedeno s Francem namesto Alojzijem! Malenkost, poreče kdo, v mojih očeh pa škandal.

Živim sedaj že pol leta v Jugoslaviji in iz nešteto pogovorov sem spoznal, da tu malokdo ve, da smo imeli že davno pred Bazovico mnoge junaške žrtve, katerih nihče ne pozna. Niti dogodkov se ne spominjajo. Kdo ve za junaški upor v Krnici, kdo za Krn, kdo za Marezige, kdo za krvave volitve leta 1921? Če pomislimo, kako Italijani premlevajo svoje Oberdan(k)e, Battistije, Šaure in Filzije, človeka kar srce boli, če misli na naše res »neznane junake«.

In tudi odnošaji nas Primorcev do tukajšnjega ljudstva, ki nam nudi gostoljubnost, bi z vašim hvalevrednim pisanjem samo pridobili v obojestransko korist. Toda to je posebno vprašanje.

Še enkrat, sprejmite mojo zahvalo in priznanje. Sprejmite me obenem od 1. t. m. naprej v vrsto svojih naročnikov.

Z odličnim spoštovanjem

vdani I. I.

Dne 4. jan. 1932.

*

Pismo nam je poslal neki ugledni slovenski odvetnik, ki se je priselil iz Trsta.

„Goriški meščani smo“!

Ko je bil senator Bombig (danes Bombi) imenovan za vladnega načelnika ali »podestata« goriške občine in se ni bilo treba več bati svobodnih občinskih volitev, so bile Gorici priključene vse okoliške občine, kakor Solkan, Podgora, Št. Peter, Vrtojba in Standrež. Že pred vojno so Slovenci v »stari« Gorici po številu dosegli Italijane, po priključitvi omenjenih slovenskih občin pa slovensko prebivalstvo daleč prekaša italijansko, tako da bi bil v primeru svobodnih občinskih volitev izvoljen za župana Slovenec, in sicer z veliko večino. Toda pod fašizmom se načelniku Bombigu ni treba bati volitev, ker se župani kratkomalo imenujejo in so vsi izključno Italijani tudi po ostalih občinah Julijske Krajine. Okoliške občine so fašisti priključili Gorici z namenom, da se poitalijančenje pospeši in da si blagajna mestne občine z žulji slovenskih kmetov opomore. V resnici je senator Bombig v najkrajšem času z neznosnimi davki obral ubogega okoliškega kmeta do zadnjega beliča. Z denarjem slovenskih kmetov se vzdržujejo neštevilni mestni uradniki in olepšujejo goriške ulice, kmetje pa stradajo. Tako sta n. pr. v Vrtojbi, ki je štela pred vojno 2400 duš, edino še dva kmeta, katerih kmetije še uspevajo, medtem ko bo drugim kmalu pel boben. Okoli 300 ljudi pa hodi vsak dan z lončkom pred zasilno javno kuhinjo, kjer jim priveznejo porcijo ričeta! Tudi v Solkanu posluje takšna kuhinja, ki daje hrano 85 družinam. To je usoda nekdanjih samostojnih in premožnih okoliških kmetov, ki so postali goriški meščani.

Najprej zajej hišo!

Radi strašne bede, ki je prišla v deželo, so tudi na Goriškem v nekaterih občinah odprli zasilne kuhinje. Tu dobivajo nekako komisno hrano najbolj potrebni. Takšna kuhinja posluje tudi v Podgori, kjer se nahajajo velike predilnice, ki danes povečini počivajo. Vzdržujejo jih večjidel delavci sami; vsak teden se jim namreč odtrga v ta namen zaslužek. Mnogo brezposelnih delavcev ima še lastno hišico, ki si jo je postavilo še pred vojno, ko je bil zaslužek v tovarni še dober. Ker so bili lačni, so tudi ti delavci šli prosit hrano v javno kuhinjo. Toda listke za vstop niso prejeli. Občinski uradnik jih je zavrnil: »Vi niste potrebni saj imate hišo. Najprej zajejte hišo, potem pridite sem!«

Fašisti požigajo hiše Slovencem

Fašisti požigajo Slovencem hiše. Pretekli teden je nekemu uglednemu slovenskemu kmetu v Otoku pri Postojni pogorela hiša. V hlevu sta poginili tudi dve kravi. Prvi trenutek si ni mogel nihče razlagati, kako je nastal požar. Pozneje pa se je oglasilo neko dekle, ki je za natakarico v bližnji gostilni. Ko se je ta ponoči vračala iz gostilne domov, je opazila nekega fašista, ki je podtikal ogenj na sosedovci hiši. Dekle je pogorelcu izjavilo, da pozna tega fašista in da je pripravljeno tudi pred sodiščem izjaviti to pod prisego. Gospodar je odšel ž njo na fašistično poveljstvo v Postojni, kjer je dekle svojo izjavo potrdilo. Miličnl poveljnik je dal nato dekle zapreti, češ, da laže.

Fašisti pretepajo slovenske fante. Na praznik Sv. Treh kraljev sta se peljala na kolesih proti Opatiji fanta Povšič Janez in Jernej Valenčič, doma iz Jasna pri Bistrici. S kolesi sta krepko zvonila, da bi se ta dva umaknila. Toda fašista sta šla svojo pot dalje in Valenčič je po nesreči zavozil v enega izmed fašistov. Miličnika sta nato planila na kolesarja ter ju s kopiti hudo potolkla. Nato sta ju odvedla v Opatijo, kjer sta slovenska fanta ostala v zaporu.

Slovenščina — jezik sto besed

Odprava slovenščine in hrvaščine iz vseh šol v Italiji

Fašistična vlada je leta 1924 vpeljala na srednje šole v Julijski krajini pouk slovenskega in srbohrvatskega jezika. Odredba prosvetnega ministra se je izvedla v celoti samo na goriških srednjih šolah in na gimnaziji v Tolminu. V drugih mestih, kakor na primer v Trstu, je po večini ostala na papirju. Na šolah v Bariju bi se morala poučevati srbohrvaščina, toda s poukom niso nikdar pričeli. Zdaj je italijanski prosvetni minister poslal na ravnateljstva prizadetih šol okrožnico, v kateri jim nalaga naj opustijo poučevanje slovenskega in srbohrvatskega jezika ter uvedejo poučevanje angleščine.

Tržaški »Piccolo« na dolgo in široko razlaga, zakaj je do tega prišlo in kako so se italijanski dijaki in njihovi starši stalno upirali poučevanju slovenščine in srbohrvaščine na srednjih šolah, dokler niso končno njihovi protesti rodili zaželenega uspeha. List pripoveduje, kako je število stolic za francoščino padlo v preteklem letu za polovico in sicer na 405 in kako je na mesto francoskega jezika prišla angleščina oziroma nemščina. V kratkem bodo zatrli novih 123 stolic francoskega jezika. Jasno je, da gre za protifrancoski in protislovanski kurz, ki ga hoče fašistična vlada vpeljati tudi v šole. »Piccolo« zatrjuje, da ni imelo poučevanje slovenščine na italijanskih srednjih šolah smisla. »**Saj je slovenščina ubogo kmetsko narečje skoro popolnoma brez leposlovja. Za italijanske dijake, ki so že z materinim mlekom srkali sovraštvo proti tem dvem jezikom, sovraštvo, ki se je gojilo tudi v družinah med učitelji in med vsem prebivalstvom, za te dijake je bila prava muka učiti se te trde jezike. Ne slovenščina ne srbohrvaščina nimata pomena niti za praktično življenje niti za znanstveno udejstvovanje. Če bi kdo res potreboval slovenščino, kakor morda italijanski učitelj, se bo že naučil tistih sto besed, ki jih ima slovenski jezik.**

Edino italijanski duhovniki bodo res potrebovali slovenščino in hrvaščino, dokler se v cerkve na Primorskem ne uvede popolnoma italijanščina, zato naj se le še nadalje poučujeta slovenščina in srbohrvaščina na bogoslovnih učiliščih. **Da se pospeši italijanizacija cerkve, bi bilo zelo na mestu, ako bi se slovenščina in hrvaščina uvedli na bogoslovna učilišča po vsej Italiji. Tako bi se dala tudi italijanskim bogoslovcem prilika, da se za silo priučijo tem jezikom in da pozneje lahko izpodrinejo slovansko duhovščino v Julijski krajini.** Škodljivo bi bilo vpeljati stolice za slovenski in srbohrvatski jezik na italijanske univerze, ker bi se s tem le še podaljšalo življenje tem jezikom, ki morajo prej ali slej izginiti iz Julijske krajine.«

Tako piše »Piccolo«.

Istrski kmet se punta

Ženske demonstracije po vsej Istri

V Tinjanu pri Pazinu je ljudstvo burno protestiralo pred županstvom proti neznosnim davkom. Demonstracije so se ponavljale cele tri dni, 23., 24., in 25. novembra. Pri tem je bil ranjen neki orožnik, ki so ga odpeljali v bolnišnico. O podobnih nemirih poročajo iz Rovinja in drugih krajev južne Istre.

V Tinjanu so se v decembru ponovile demonstracije. Zbralo se je na stotine žensk. Ko so jih orožniki vpraševali, kdo jih je napeljal k demonstraciji so odgovarjale: Nobeden, mizerija. Predvsem se je ljudski srd obračal proti podeštatu (županu) Patteliju radi občinskih taks. Podeštat je zbežal. Domneva se, da je puljska prefektura ugodila narodu, odstavila razmer neveščega tujca in postavila za podeštata nekega domačina. Patelli je bil strupen agitator za italijanščino, oz. za odpravo hrvaškega jezika, ljudstvo pa od take politike nima drugega ko nadlego. — Poročajo, da so bile slične demonstracije v Višnjanu in Umagu. Tu so baje demonstranti vrgli župana v morje. — Ljudje so že začeli kar iz lastne iniciative prezirati davčne predpise. Prašiče kar koljejo, ne da bi javili na občini in plačevali horendno takso (ca 75 lir). Ko so orožniki nekemu kmetu, ki je klal, grozili, da mu zaplenijo prašiča, je rekel: »Odnesite ga, toda rečem vam, da boste tudi mene odnesli mrtvega!« Orožniki so odjenjali. Nekemu drugemu so prašiča zaklanega zaplenili, a so ga potem pustili v vasi, da si ga je lahko zopet vzel.

Tudi v Trstu so že zabeležil i prve pojave ljudske nezadovoljnosti. V eni tobačnih tovaren v prosti luki je neki dan štrajkala kategorija delavk, ki je pasivnim zadržanjem ovirala delo tudi drugim kategorijam. Seveda je sindikat razsodil proti njim in so bile z dela odpuščene; če jim izkažejo milost, bodo sprejete po novi nižji tarifi na delo! — V starem mestu so se neki dan ženske jele zbirati, da bi dale javno duška čuvstvom nezadovojnosti; demonstracija se ni utegnila razviti.

Aretacije.

V Velikih Žabljah so v novembru aretirali orožniki nekega mladeniča, ki jo po hišah nabiral člane za Goriško Mohorjevo družbo. Izdal ga je neki domačin ovaduh, ki se mu je hinavsko pridružil, da je potem pričal proti njemu. Sicer ni stvar sama noben zločin, toda v Italiji je zločin že, da se kdo smatra Slovenca.

V imenu civilizacije.

V nedeljo, 6. decembra so v Kanalu odkrili spominsko ploščo financarju Rastelliju, ki je bil svoječasno ubit na Koprivišču. Priliko so porabili, da so nekoliko razkazali svojo vsemogočnost. Pri nekem lokalu so strgali desko s slovenskim napisom in jo pred očmi gospodarja obdelavali na tleh v znamenje, da je treba tako zatreti Slovence.

Usoda istrskega gospodarstva

V prvi polovici decembra 1928 je bil v Puli ustanovni občni zbor nove Zadružne zveze za Istro pod imenom »Cassa Centrale«. V Zvezo naj bi se včlanile kreditne in gospodarske zadruge iz vse Istre. Na občnem zboru je posl. Mracchi (Mrak), glavni kolovodja istrskih fašistov, javno povedal, da bodo morale istrske zadruge vzdrževati fašizem, ker ni v Istri velekapitalistov, ki bi mogli financirati fašistične organizacije, kakor se to dogaja v stari Italiji. Da bi se to omogočilo, sta se vsilila v upravni odbor Maracchi in njegov alter ego Bruno Camus. Položaj italijanskih posojilnic v Istri je bil po večini silno slab, saj so imele posojilnice skupno okoli dva milijona primanjkljaja. Boljši je bil finančni položaj hrvaških posojilnic, toda tudi te so več ali manj le životarile. Radi splošne bede na kmetih ni bilo vlog, na drugi strani pa tudi Zadružna Zveza v Trstu, na katero so se oslanjale hrvaške in slovenske posojilnice, ni imela dovolj sredstev, da bi se lahko uspešno podprla.

Novo ustanovljena »Cassa Centrale«, ki je bila povsem v fašističnih rokah, je najprej izvedla fuzijo večjih italijanski hposojilnic, kakor v Pazinu, Rovinju, Poreču, Motovunu in v Bujah. Z odlokom z dne 12. julija 1929, št. 1669 je puljski prefekt ostavil upravne odbore vseh slovanskih posojilnic ter imenoval na njihovo mesto fašistične komisarje. Ti komisarji so si seveda svoje delo dobro plaačli, medtem ko so prejšnji odbori delovali zastonj. Tudi italijanskim posojilnicam so bili postavljeni komisarji, toda za te ni odstavitev upravnih odborov predstavljala posebne škode, ker so se itak nahajale v obupnem finančnem položaju.

Ker ni ljudstvo zaupalo komisarjem, je pričelo dvigati vloge in posojilniec so bile prisiljene napovedati likvidacijo. Prva je padla pod fašistični operacijski nož Istrska posojilnica v Puli, ustanovljena 1895. Ta je imela močno podružnico v Pazinu. Na koncu leta 1928 je bil imenovan vladni komisar. Stanje matice v Puli je bilo pasivno, toda pazinska podružnica je bila močno aktivna. Radi slabega položaja centrale, je morala tudi ta v likvidacijo. Likvidacijo obeh je prevzel sodni svetnik sodišča v Puli g. Ferlan. Ta je imenoval za likvidacijo poseben odbor, ki sestoji skoro iz samih odvetnikov. Likvidacija je združena z ogromnimi stroški ,kajti likvidatorji vlečejo mastne dnevnice. Vlagtelji so do danes prejeli komaj deset odstotkov Pravijo, da jim bodo splačali k večjemu še 15%. Vlagatelji so torej prišli po vsem ob svoj denar.

Takoj po padcu Istrske posojilnice v Puli, so fašisti razglasili, da bo ista usoda kmalu zadela tudi Zadružno zvezo v Trstu. To se je tudi res zgodilo in sicer na podoben način kakor v Puli. Likvidacija traja še danes. Likvidator dr. Tamaro prejema dnevnice tudi po 80 lir na dan. Te stroške morajo seveda nositi včlanjene posojilnice v Istri, na Krasu in na Goriškem.

O likvidaciji Zadružne zveze v Gorici, so naši listi že mnogo poročali. Fašistični likvidatorji zagotavljajo, da bodo splačali vlagateljem 40%. Tudi goriško zadružništvo je v krizi, vendar je na Goriškem ostalo pri življenju še mnogo posojilnic. Uničujoče delo fašistov v Istri se danes že maščuje, kajti nikdar ne bi istrski kmet zašel v takšno bedo, ako bi lahko računal na podporo nekdanjih posojilnic. Fašistični oblastniki bi danes ne imeli tolikšnih preglavic z upori.

Nemci stezajo roke po Koroški

Že zgodaj so se Nemci zavedli, da je naseljevanje tujerodcev najboljše sredstvo, s katerim naj se stre odpornost slovenskega življa na Koroškem. Zato so razvili najpreje po Avstriji živahno propagando za naseljevanje na slovenskem Koroškem. Pred par leti pa se je ta propaganda zanesla tudi v Nemčijo, kjer se je zlasti v zadnjem času močno poživila.

Po podatkih nemškega izseljenskega urada se je v kratkem razdobju nekaj mesecev naselilo na slovenskem Koroškem okrog 130 nemških kmetskih družin iz najrazličnejših pasivnih delov Rajha. Potom posredovalnih družb so prišli poceni do zemlje, ki jo sedaj obdelujejo in se obenem udejstvujejo v velikem ponemčevalnem načrtu, ki si ga je s peklensko hladno premišljenostjo začrtala germanska raznarodovalna politika.

Časopisje brez ozira na strankarsko pripadnost podpira to propagando. »Kölnische Volkszeitung«, organ Brüningove stranke, od 2. januarja objavlja dopis nekega Hellmutha Reinsdorffa, ki se je pred dobrim poldrugim letom naselil pri Pliberku. V svojem dopisu pravi ta mož, ki si je za smešno nizko ceno kupil 20 hektarjev zemljišča, **da se mu godi izvrstno, kakor tudi vsem njegovim sosedom.** Sade predvsem krompir, ki ga pridelajo toliko, da ga prodajajo na vagone. Pa tudi z živinorejo, zlasti s prašičerejo se precej pečajo. **Dopisniku je zlasti všeč, da so oblasti ljubeznivejše kakor v stari domovini. »Kar direktno se čuti, kako je vsakemu uradniku pri srcu dobrobit vsakega nemškega naselnika.« Tudi davki, pravi dopisnik, so izredno nizki. On sam, ki ima 20 ha zemlje, je plačal za leto 1930 880 dinarjev vsega davka.**

Na koncu pravi dopisnik: »Prebivalstvo nas gleda precej simpatično, ker mu dajemo mnogokrat pobudo. Kjer pa tega ni, nosijo Nemci krivdo.« — »Za 130 do 150.000 dinarjev je mogoče kupiti že krasno gospodarstvo. Za zakup je treba plačati 40 do 50.000 dinarjev.«

»In sedaj h koncu nujno opozorilo: **Da, mi smo veseli vsakega Nemca, ki pride sem. Potrebujemo ga zato, da ojači nemški element v najjužnejši mejni krajini proti vedno močneje prodirajočemu slovanstvu. Mi hočemo le Nemce, ki niso samo nemški, ampak ki tudi nemško mislijo in delajo. Čast nemškim kmetom, naj živi lepa Koroška!«**

Na žalost moramo ugotoviti, da **vse to** beremo v tako resnem listu, kakor je **katoliška** »Kölnische Volkszeitung«. Ako Nemci iz Nemčije izpodrivajo slovenskega kmeta z njegove zemlje, je to v očeh nemškega časnikarja »vedno močneje prodiranje slovanstva«!

Mariborska nedelja

Mariborski kulturni delavci za pomožno akcijo. — Karambol na voglu Maistrove in Ciril Metodove ulice.

Maribor, 10. januarja.

Mislili so danes v razne smeri: zgoraj na Pohorju je bila napovedana sankaška tekma; in nekateri tekmovalci so nameravali udeležiti se tekme zimskosportnega kluba »Guštanj—Rimski vrelec«. Dežek včerajšnjega in pred včerajšnjega datuma je marsikoga odvrnil od namere; danes pa je zasijalo kakor že dolgo ne... Tako so se morali mnogi zadovoljiti v zadnjem trenutku v Tremi ribniki in drugimi znanimi bližnjimi ugodnimi tereni. V mestu so danes precej govorili o karambolu na voglu Maistrove in Ciril-Metodove ulice, ki bi v slučaju nesrečnega naključja mogel biti usoden. Iz Ciril-Metodove ulice je pribrzel avto tvrdke Jugoeckta, v katerem sta poleg šoferja sedela še dva potnika; iz kolodvora sem pa je ravno privozil avto hotelirja Oseta, v katerem je bil eden potnik. Karambol je bil neizogiben; pri tem si je prvi avto poškodoval oba blatnika in sprednjo os, tako da je lahko nadaljeval pot. Osetov avto pa je bil tako poškodovan, da je obstal na mestu in da so morali intervenirati gasilci, ki so ga odpeljali v garažo. Katastrofa bi bilo usodna, ko ne bi v zadnjem trenutku oba šoferja na vso moč vozili zavrla. Službujoči stražnik je v svojem poročilu navedel kot vzrok karambola okolnost, da sta oba šoferja prenaglo vozila.

Izven tega vsebujejo policijske beležke še sledeča suhoparna dejstva: pet aretacij in sicer radi nedostojnega vedenja, beračenja, pijanosti, splošnega suma in brezdomovinstva. Potem pa še trinajst ovadb radi tatvine, prevare, žalitve narodnega čuta, kaljenja nočnega miru, oglaševalnih predpisov, avtopredpisov in drugega. Elizabeta P. pa je svoje otroke poslala beračit, radi česar je bila proti njej sestavljena ovadba.

Vzporedno s tem običajnim nedeljskim obeležjem je bil včerajšnji sestanek v mestni posvetovalnici, ki ga je bil v svrho mariborske pomožne akcije sklical mestni načelnik dr. Lipold. Navzoča je bila zelo pisana družba: umetniki, slikarji, godbeniki, književniki, arhitekti in kulturni delavci vseh vrst. Poročal je najprej mestni načelnik, ki je predlagal, da naj bi se v korist pomožne akcije priredil koncert, na katerem naj bi sodelovali izključno Mariborčani; na koncertu naj bi se izvajale izključno domače mariborske skladbe. Slikarji pa bi napravili originalne plakate in programe. Koncert naj bi bil 6. februarja v unionski dvorani, kasneje pa bi še književniki in gledališki igralci priredili v gledališču svoj poseben večer, na katerem bodo mariborski književniki recitirali svoja dela, gledališki igralci pa uprizorili primerno stvar. Podrobno je izvajal o organizaciji koncerta odvetnik dr. Šnuderl, ki je prav za prav začetnik te ideje. Sledila je debata o načrtu, kjer so navzoči kulturni delavci izrekli svoje mnenje glede podrobne sestave programa ter izvedbe načrta. Misel navedenih prireditev je brez dvoma zelo posrečena ter pereča in je gotovo, da se bodo Mariborčani z impozantno udeležbo na obeh prireditvah oddolžili trudu in prizadevanjem vseh, ki delajo na omiljenju in ublaženju bede in siromaštva brezposelnih.

Smučarska tekma v Celju

Smučarski klub Celje priredi svojo klubovo tekmo 17. januarja t. l. Startali bodo: Seniorji od 18. leta dalje na progi Celjska koča—Štore, start ob 11 dopoldne. Dame — v bližini Štorah na 5 km, start ob 14 in juniorji pod 18. letom v bližini Štorah na 8 km start ob 14. Pravico starta imajo vsi pri JZSZ verificirani smučarji. Tekmuje se po pravilih JZSZ. Žrebanje in opis proge se vrši eno uro pred startom v celjski koči oziroma v Štorah. Prijave sprejema sportna trgovina Jos. Krell in gosp. Ed. Paidsch. Prijavnina 10 Din. Darila: seniorji: Zmagovalec prejme ličen pokal ter naslov »prvak kluba za leto 1931/32, drugo darilo: ene smučke, ter tretje diploma. Dame: 1 marmornata plaketa z znakom, 2. diploma. Juniorji: 1 marmornata plaketa, 2. diploma. Razglasitev rezultatov in razdelitev daril se vrši po tekmi v gostilni Adrinek v Štorah. V slučaju slabih snežnih razmer se tekma preloži na teden pozneje.

Izdaja konsorcij »Ponedeljskega Slovenca«. Zastopnik Miha Krek. Urejuje Ciril Kočevar. Tiska Jugoslovanska tiskarna. Zastopnik: K. Čeč.

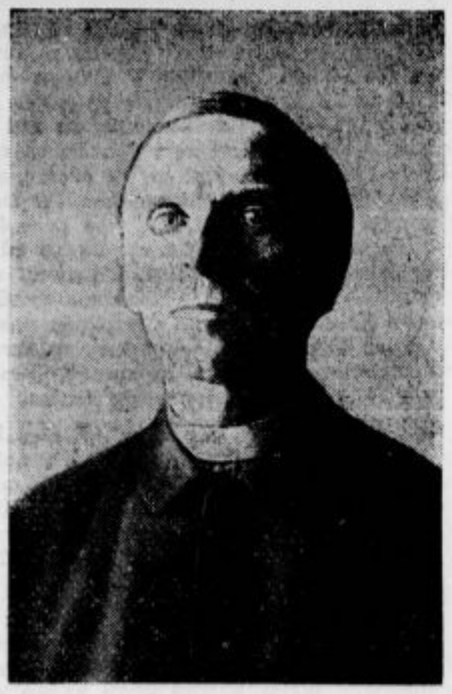

† Bogumil Němec.

Rojen 23. decembra 1868 v Chladenicu na Češkem. Umrl 22. novembrua 1931 na posledicah zlostavljanja, ki ga je doživel na goriški policiji radi njegove pridige proti fašističnemu plesu. Njegova smrt je zbudila veliko pozornost pri bratih Čehih, ker je bil pokojnik eden izmed tistih požrtvovalnih čeških duhovnikov, ki so se žrtvovali za duhovno povzdigo slovenskega ljudstva na Krasu.

Vljudnost

Neki nemški časnikar kramlja o vljudnosti naslednje:

Vljudnost spada očividno med kreposti, ki jim sedanji čas ni naklonjen. Kaj je njen predpogoj? Če je to harmonija — kakor bi domnevali — potem se ni čuditi, če vljudnost gineva. V nas vseh ni več nobene skladnosti. Ali molimo čas in denar in brusimo pete in um na lovu za njima ali pa nas je nakaznost časa spravila iz ravnotežja.

Vseeno: kdor izmed nas spada med poslednje, za tega je zravnanost še vedno vrednota, ki zato ni manjša, če je postala redka. Če pa stojimo sredi v mehaniki našega časa, če so nam tramvaj in železnica, banka in kino nuja, če smo od njih obsedeni — gorje! potem velja: Tempo! Namesto, da bi dejali: »Ali bi bili tako prijazni . . .« pravimo: »Tempo, tempo!« — Tempo je popolnoma nedvoumna beseda in učinkuje neodoljivo kakor motor. To je enostavno mednarodna beseda in če bi jo zaklicali Eskimu, bi nedvomno skočil v stran.

Vljudnost predpostavlja čas, predpostavlja samo take stvari, ki jih ni več, mir, hladnokrvnost, zravnanost.

So ljudje, ki ne bodo nikoli pojmili, da je vljudnost sploh kaka vrednota.

Pojdimo dva koraka dalje od vljudnosti, pa smo sredi metafizike: vsi skupaj smo uboge stvari, tudi najsrečnejšemu ni prihranjena stiska in smrt. Človek bi menil, da se izplača biti vljuden.

Vljudnost da veljati tudi drugemu, priznava mu lastno vrednost, pravico do obstoja. To je zelo veliko. Bili so časi, ko so bili judje načelno prijazni samo s svojimi stanovskimi tovariši. Drugače pa so bili — odzgoraj navzdol milostljivi, odspodaj navzgor pa pokorno — vdani. To vsekakor še tudi sedaj ni povsem izumrlo, a je v nravnem zmislu v resnici nesodobno. To eno moramo vsaj priznati naši dobi: načelno je vljudnost v občevanju nadomestila milostljivost in pokornost. Načelno. A tudi v dobi demokratičnih ustav ta srčna demokracija še ni povsodi zavladala in če ne bi bili tako zaverovani v same zveneče, puhle besede, ne bi nikomur dali veljati za demokrata, čegar praktično-človeška demokracija še ni obnesla.

Vljudnemu človeku mora biti mučno, imeli prav. Da mora drugi priznati svojo zmoto, priznati, da ni imel prav, da je podlegel, to ga mora spraviti v zadrego. Od vljudnega človeka bi morali zahtevati, da, vselej, kadar ima prav, izjavi, da ni njegova zasluga, če ima prav.

Ni vljudno, kazati kakorkoli svojo premoč. To je prava vljudnost.

Buchmanizem

V Severni Ameriki, kjer se je porodilo že toliko verskih sekt, se v zadnjem času močno razširja nova ločina, ki si je nadela ime »First Century Christian Fellowship« (Krščanska družba prvega stoletja), drugi pa jo imenujejo po njenem ustanovitelju, pastorju Franku Buchmanu, buchmanizem. Kakor vse ostale verske ločine, ki so izšle iz Severne Amerike, se tudi ta čuti poklicano, da spreobrne ves svet. Njeni misijonarji so se že podali preko morja in delujejo v Nemčiji, na Nizozemskem, v Južni Afriki, Grčiji, Siamu, na Kitajskem, v Indiji in Avstraliji. — Zanimivo za buchmanizem je, da si je izbral torišče svojega delovanja in spreobračanja med bogatimi in vplivnim slojі. Zabeležil je že nekaj pomembnih uspehov: romunska kraljica Marija, mati naše kraljice in bivši grški kralj Jurij sta že stopila v vrste buchmanistov.

Buchmanizem se ima za svoje uspehe v prvi vrsti zahvaliti svojim metodam spreobračanja, ki sicer niso izvirne, ampak danes kljub temu delujejo kot izvirne. Neki odličen metodističen škof je imenoval te metode — »metode, ki jih je metodistična cerkev že pred 40 leti opustila, ker so se ji zdele prenevarne.«

S temi metodami, ki močno vplivajo na človeška čuvstva, si je buchmanizem v teku 12 let v Severni Ameriki nabral veliko število navdušenih pristašev iz vseh slojev prebivalstva. Zlasti se navdušujejo zanj bogate newyorške vdove, odlični športniki, znanstveniki in pa mladina. Miljarderji in njihovi dediči podpirajo sekto z denarjem. — Škofje in župniki najrazličnejših protestantskih sekt v Ameriki javno priznavajo, da jih je buchmanizem »prerodil«, in razširjajo njegove ideje po svojih verskih občinah.

Ustanovitelj sekte, Frank Buchman, je potomec neke holandske rodbine. Postal je pastor in kot tak mnogo potoval. Leta 1908 je v neki kapelici v malem angleškem mestecu doživel čudno »spreobrnjenje«. Medtem, ko je poslušal pridigo, ga je nenadoma oblilo neko novo čuvstvo. Kakor sam pravi, je tedaj spoznal svojo nalogo. Začel je takoj s spreobračanjem, in sicer najprej pri študentih v Oxfordu in Cambrigdeu. Glavno njegovo misijonsko delovanje pa se je začelo pred dvanajstimi leti v Ameriki.

Kaj hoče prav za prav buchmanizem? Njegovo glavno bistvo je v tem, da pripravi spreobrnjence z močnim vplivom na njihovo senzibilnost do spovedi. Ko je grešnik v stanu kesanja, ga s prijateljskim prigovarjanjem spravijo v novo versko stanje, tako da se počuti »prerojenega«. S tem začne spreobrnjeni novo »sveto« življenje, postane dušni zdravnik in spreobrača druge na isti način, kakor se je spreobrnil sam.

Buchmanisti prirede svoje »spreobrnitvene tečaje« najraje v kakšni intimni salonski družbi. Navadno da kak bogat pristaš na razpolago svojo razkošno opremljeno palačo. Povabijo mlade ljudi obeh spolov, ki se tri do štiri dni na vse mogoče načine zabavajo. Nato se šele začne spreobračanje, ki se vrši po petih določenih točkah: Confidence (zaupanje), Confession (spoved), Conviction (prepričanje), Conversion (spreobrnjenje) in Continuance (nadaljevanje).

Buchmanist pove zgodbo iz svojega bivšega grešnega življenja in si s tem pridobi zaupanje vseh navzočnih. Tako ustvari neko napetost, ki tako vpliva na grešnike, da začno premišljevati o sebi in svojem življenju. To umetno ustvarjeno potrtost in skrušenost izrabi buchmanist jako spretno s tem, da nujno pozove grešnike, naj začno živeti novo, boljše življenje. Uspeh navadno ne izostane. Sledi spoved in spreobrnjenje, nakar uvedejo novince v buchmanistične metode spreobračanja, s katerimi naj on tudi drugim prinese luč življenja.

Tak je navaden potek spreobrnjenja. Toda ne gre vedno tako gladko. Neko mlado dekle je dejalo, ko se je vrnilo z nekega takega buchmanističnega tečaja: »Moja čuvstva so bila tako izmučena in izčrpana, da sem, ko je bilo vsega kraj, samo sebe zasovražila.« — Neko drugo dekle pripoveduje: »Nato so zatemnili svetilke in vodja je dejal: Mi vsi smo živali, toda če bomo složni, bo za nas vse lažje. Tu je mesto obračuna s preteklostjo. Vsak izmed nas ima nekaj na srcu. Kesajmo se! — Nato je pripovedoval nekaj iz svojega intimnega življenja, pokleknil k molitvi in razglasil: Bog mi je govoril, da se bo nocoj zgodil čudež. Ti (pokazal je s prstom name), boš nocoj očiščena in rešena. — To se mi je zazdelo preneumno in sem raje zbežala proč.«

Besede, plačane z zlatom

Pred kratkim je krožila po svetovnem časopisju vest, da je najbolje plačani atvor na svetu nekdanji nemški cesar Viljem II. Njemu so ameriški založniki plačevali za njegove spomine ogromen honorar dveh dolarjev za besedo. Vendar ta honorar še zdaleka ne dosega rekorda. Znani angleški pisatelj detektivskih romanov Edgar Wallace prodaja produkte svoje res plodovite in bujne domišljije za ceno, ki je enaka honorarju 17 dolarjev od besede. Njegove »besede« se v resnici odtehtavajo z zlatom in on ima v tem oziru trenutno rekord. Njegov slavni predhodnik Conan Doyle je dobival za vsako besedo »samo« 8 dolarjev, kar povprečno odgovarja honorarju, ki ga dobiva Bernard Shaw za svoje satirične romane. Sinclair Lewis in Chesterton dobivata nekaj manj. S približno 4 do 5 dolarjev od besede slede Galsworthy, Emil Ludwig, Maurice Decobra, Pierre Benoit, Thomas Mann in Selma Lagerlöf.

Učenjaki in znanstveniki svetovnega slovesa, kakor n. pr. Albert Einstein, ne dobivajo tako visokih honorarjev. Še vedno velja pravilo, da so pri znanstvenih delih, pa naj si bodo še tako odlična, avtorji le slabo poplačani za svoj trud.

Lahko še pripomnimo, da so v Newyorku pred kratkim na javni dražbi prodali pismo, ki ga je bivši predsednik Združenih držav Abraham Lincoln pisal 8. aprila 1861, torej štiri dni pred izbruhom ameriške državljanske vojne, takratnemu guvernerju Pennsylvanije. Pismo vsebuje 11 besed, v katerih prosi Lincoln guvernerja, naj za vsak slučaj ukrene potrebne korake (v upravnem in vojaškem oziru). Pismo je bilo na dražbi prodano za 27.000 dolarjev, kar je tudi za ameriške razmere precej visoka vsota. Vsaka beseda v pismu je bila torej prodana za 2500 dolarjev . . .

Krvava pota svetovnega gospodarstva

Nezaslišano kruto nastopa človek, kadarkoli gre za gmotne koristi, za osvajanje naravnih dobrin. Danes pričajo o tem milijoni brezposelnih, ki so morali na cesto, ker se tistim, ki imajo obratna sredstva v rokah, obratovanje ne izplača ali tudi le premalo izplača; iz prejšnjih dob pa hrani zgodovina dejstva, ko so morala izginiti cela ljudstva, ako so bila gospodarskim koristim novih osvajalcev na poti. Tako poroča Hanstein v svoji novi knjigi »Na neznanih morjih« (Leipziger Graphische Werke), v kateri opisuje Magalhaesovo vožnjo okrog sveta, med drugim o Moluških otokih:

Magallanes in Pigafetta (Pigafetta je spremljal Magallanesa na njegovi vožnji okrog sveta v svojstvu tajnika) označujeta uboge divjake za tatinske. Bili so tatinski ravno tako, kakor majhni otroci, ki stegajo svoje roke po vsem, kar jim ugaja; ker so živeli sami na svojem majhnem otoku v popolni skupnosti, jim je bil pojm med tvojim in mojim neznan. Takrat so bili menda zelo mnogoštevilni, čeprav bodo številke 200—600 tisoč glav, kakor jih navajajo Magallanesovi spremljevalci, pretirane.

Danes je na vseh Marijanskih otokih k večjemu še en tisoč od onih starih praprebivalcev, ki so sedaj že popolnoma degenerirani.

Brez usmiljenja so divjali Španci, in slednjič je dal Madrazo l. 1698. vse še preostale Homore prepeljati na otok Guam, kjer so skoraj vsi pomrli.

Zaradi teh krutosti pa Špancev ne smemo preostro soditi. Tedaj so bili pač časi, ko divji pogani niso veljali zadosti več kakor živali. Tudi so bili to časi, ko je pohlep po zlatu prevzel ves svet in je konkurenčni boj podžigal lakomnost do najstrašnejših dejanj.

Gorje vsakemu otoku, gorje vsakemu naravnemu ljudstvu, ki je po otroško živelo samo zase, kakor hitro so ga odkrili »konkvistadori« — osvajalci in so ga potem začeli izkoriščati trgovci!

Gorje ubogim Moluškim otokom, do katerih je iskal sedaj zapadne poti Magallanes, ki sam sicer ni bil ne osvajalec ne trgovec, marveč samo navdušen raziskovalec in pri tem junak. Sedaj so bili samo Portugalci in Španci, ki so se borili za nadvlado na Molukih. Sto let kasneje pa so nastopiti na tem bojišču tudi Holandci in krutost, s katero je nastopal ugledni svet sedemnajstih v Amsterdamu, v katerem je sedel cvet holandskega trgovskega stanu, je prekašala vse, kar so kdaj storili Španci.

Takrat je bilo ogromno obilje cvečičev (nageljnovih žrebic) na Molukih že znano; in ker je bilo to obilje tako veliko, bi moglo potisniti cene te takrat tako dragocene dišave nizdol, če bi razni narodi svobodno trgovali z njo, se ugledni trgovci niso strašili pred uporabo satanskega sredstva.

Oba generala in guvernerja, Jenna Pieterszoona Coëna in de Vlaminga, so poslali drugega za drugim, da sta celokupno prebivalstvo nesrečnega otoka gladko pomorila in od prekrasnih cvečičnih gozdov toliko požgala, da je preostal le še neznaten del, ki je mogel potrebščino Holandske ravno še pokrivati in tako vzdrževati visoke cene.

Nikdar si Moluki od tega strašnega čina niso več opomogli. Veliki deli otoka so ostali goli in pusti in namesto otroško dobrodušnih praprebivalcev živi sedaj tamkaj nravno mnogo niže stoječe ljudstvo mešancev.«

Žrtve srbskega naroda v svetovni vojni

Srbija je mobilizirala julija 1914 589.500 ljudi. Avgusta istega leta je imela pod orožjem 532.710 vojakov, v septembru pa 572.121. Izgube, ki jih je utrpela srbska vojska so sledeče:

Leta 1914. 69 .022 mož; do septembra 1915. 56.842; odseptembra pa do konca 1915 (umik skozi Albanijo) 150.000; leta 1916. 7208; leta 1917. 2270 in leta 1918. 7000.

Skupaj torej 292.340. Ako prištejemo semkaj še onih 77.278, ki so izginili za časa albanske Golgote in ki so gotovo vsi mrtvi, dobimo ogromno število 369.813. Z drugo besedo: srbska vojska je v 18 mesecih izgubila polovico svojih mobiliziranih državljanov.

Točno razmerje izgub srbske vojske od meseca avgusta 1914 do januarja 1916, torej v šibkih 18 mesecih, je 353.142 padlih od 572.121 poklicanih pod orožje v mesecu septembru 1914, in 91.000 leta 1915. To predstavlja 53%.

»Kuharica nam je odpovedala.«

»Zakaj pa?«

»Pravi, da si ti kriv, ker si bil dopoldne tako surov na telefonu.«

»Kuharica?! Mislil sem, da telefoniram vendar s teboj!«

Nesrečne tujke

»Ivan, vi ste že dolgo v službi pri tej rodbini?«

»Da, da, že prav dolgo, že pri tretji — degeneraciji . . .«

Jutro pri Beduinih

Polnokrvni beduin se čuti »gospoda« in ne dela nič. Kar je neobhodnih del — kakor gospodinjski posli, prinašanje vode z daljnih virov, postavljanje in razdiranje tabora — jih opravljajo po beduinskih pojmih manjvredna bitja: sužnji in ženske. Oboji veljajo pri Arabcih za »posest«.

Že pred zoro se oglasi šotorska mati. Zavonjala je bila prvi dih bližajočega se jutra in z zaspanim glasom začela klicati svojo hčer, ki je morda še majhno, komaj šestletno dekletce. Medlo, a neprestano izgovarja njeno ime: »Ja Hmeide! Ja Hmeide! Ja Hmeide!« — dokler se mala ne zbudi. Deklica odštorklja, omahovaje, iz šotora in vleče za seboj svojo dolgo, temnomodro srajco. Vsa zaspana si jo uredi, potegne kvišku, tako da sega rob do členkov, in se prepaše; srajca je tako dolga, da pada guba odvišne dolžine od pasu do kolen. Mala prinese nato nasušenega kameljega blata in še suhljadi za ogenj. V tem se je zaspano spravila kvišku ena izmed sužinj in podžgala ogenj v ženskem šotoru. Če le mogoče, obždi kar tam, kjer je prej ležala: vstati bi bilo že čezmerno delo. Šotorska mati preizkusi in pritrdi šotorsko kolovje in napne vrvi.

Polagoma se dani. Skozi širni šotorski vhod je videti kadeče se trupe počivajočih kamel kakor meglene oble. Čez nekaj časa se na moški strani šotora oglasi gospodar. »Ja Cef-Alah! Ja Cef-Alah! Ja Cef-Alah! Ja Cef-Alah . . . !« kliče medlo, pa brez prestanka svojega sina. Gospodar še poleži, mladec pa se polagoma skoleba kvišku, vzame veliko bakreno ponev z dolgim ročajem in gre ven h kamelam. Tod in tam je kaka žival že vstala in stoji na treh nogah (za eno sprednjo nogo so živali ponoči privezane). Cef-Alah stopi h kobili, ki je pravkar vstala in ujame v ponev njeno seč. Potem gre k drugi in tretji, dokler ponev ni polna. Nato jo odnese v ženski šotor. Ženske si začno razpletati lase in se česati, glavnik in lase pa močijo s kameljo sečjo. To je njihova higiena; pravijo tudi, da seč zatre uši, kar pa pač ne bo držalo.

V tem so se začeli gibati tudi v moškem šotoru. Eden je napravil ogenj in začel pražiti zeleno bobovo kavo — »mokko«. Praženo strese na hladilno ploščo in potem v možnar. Ko je kavo stolkel v prah, zelo skrbno pripravi vrelo pijačo v treh različnih medenih vrčih. Ti trije kavni vrči so srce in svetišče beduinskega doma. Kavo pražijo, tolčejo, vro, začinijo, mešajo in dele vedno le moški, in sicer, če imajo goste, večinoma gospodar sam. Drugače pa kateri izmed sinov ali pa najpriljubljenejši izmed sužnjev.

To jutranjo kavo pijejo beduni še leže. Tako so navajeni na to dražilo, da se nekateri ne morejo zdramiti, dokler ne užijejo par čašic te močne, neoslajene pijače. Brez koffeina so nezmožni za vsako dejanje. Kavo uživajo vedno brez vsakih prigrizkov in primesi.

Naposled se dvigne kateri izmed moških in pogleda čez zastor, ki loči moški in ženski del šotora, če bo že kmalu kaj za pod zobe. V nos mu je bil udaril vonj po svežem kruhu. V ženskem prostoru peče sedaj nad gospodinjskim ognjem ena izmed mladih žena svež kruh. To dela na ta način, da vliva na vzbočeno vročo železno ploščo redko testo. Pri tem ravna tako spretno in hitro, da skoraj nikdar ne steče niti kapljica testa čez rob. Na ta način nastanejo okrogli, skoraj kakor papir tenki mlinci. Kruh takoj odneso moškim, zraven pa sveže, spenjeno kamelje mleko. Moški si podajajo leseno skodelo iz rok v roke. Tenke mlince si polože na roko ali kolena namesto prtiča in si z njim po potrebi obrišejo usta in prste. Mlinci so še vroči in med zobmi hrustajo. Vse to pa uživajo zaenkrat samo moški. Mlade žene in deklice pa še dolgo ne dobe nič. Paziti morajo neprestano na ogenj.

V tem so vse kamele vstale. Zbrane so v posameznih skupinah: tu so bele, tam zopet rjave, tu žrebci, tam mlade kobile in ondukaj matere s svojimi žrebeti. In tako zbrane v skupinah odhajajo zložno in lagodno iz taborišča na pašo; v tem pa vzhaja solnce in čudno spačene sence rišejo na blestečih puščavskih tleh obrise živali — vse te grbe in dolge, upognjene vratove. Vmes pa done zategnjeni klici pastirjev.

Nov poklic
za dame in gospode z vpeljavo strojnega pletarstva v hiši. Zajamčen zaslužek ca. 1500 Din mesečno, ker prevzamemo izgotovljeno blago, plačamo zaslužek za pletenje in dostavimo v izdelavo prejo. Pišite še danes po brezplačne prospekte na Domača Pletarska Industrija, št. 11, Josip Kališ, Maribor, Trubarjeva 6

Čamernikova šoferska šola
Ljubljana, Dunajska c. 36 (Jugo-avto). Prva oblast. koncesionirana. Prospekt št. 16 zastoni. Pišite poni!

Mlinarji!
Rž. proso, ajdo in ječmen kupite najceneje pri
A. VOLK, LJUBLJANA
Resljeva cesta 24
Veletrgovina žita in moke

Srečke, delnice, obligacije
kupuje Uprava »Merkur«, Ljubljana — Selenburgova ulica 6, II. nadstr.

Modroce
otomane, divane, fotelje in vse tapetniške izdelke vam nudi najceneje
Ignacij Narobe
Ljubljana, Gosposvetska cesta št. 16 (pri Levu).

Izdelujejo se najnovejši modeli otroških in igračnih vozičkov, triciklji, razna novejša dvokolesa, šivalni stroji in motorji. Velika izbira. — Najnižje cene. — Ceniki franko.
Tribuna' F. B. L., tovarna dvokoles in otroških vozičkov
Ljubljana, Karlovska cesta št. 4.

Špecerijsko in kolonijalno blago, umetna gnojila, cement itd. itd.
dobavlja
Gospodarska zveza v Ljubljani

Edini slovenski zavod brez injega kapitala je
Vzajemna zavarovalnica
v Ljubljani,
v lastni palači ob Miklošičevi in Masarikovi cesti.
Sprejema v zavarovanje:
1. Proti požaru: a) raznovrstne izdelane stavbe kakor tudi stavbe med časom gradbe b) vse premično blago, mobilije, zvonove in enako; c) poljske pridelke, žito in krmo.
2. Zvonove in steklo proti razpoki in prelomu.
3. Sprejema v življenskem oddelku zavarovanje na doživetje in smrt, otroške dote, dalje rentna in ljudska zavarovanja v vseh kombinacijah.
Zastopniki v vseh mestih in farah.